

Doktor Rank i »Ett dockhem», *Pastor Manders* i »Gengångare» och titelrollen i *Pietro Cossas* skådespel »Nero».

Hans 25-årsjubileum som skådespelare högtidlighölls å Kungl. Stora Teatern den 14 dec. 1885 med uppförandet af »Fåktaren från Ravenna», då den uppburne konstnären uppträdde i sin gamla glansroll, *Thumelicus*, och blef föremål för storartade hyllningar. Året förut hade han vid Kungl. Teaterns hundraårsjubileum hedrats med medaljen »Litteris et artibus». År 1890 utnämndes han till riddare af Vasaorden.

Då Axel Elmlund år 1891 — vid endast 53 års ålder — lämnade scenen, skedde detta ej så mycket på grund af att den repertoar, som varit hans ursprungliga, då var trängd i bakgrunden, ty han skulle nog ändå kunnat fylla sin plats, utan fastmera därpå att han med åren blifvit offer för en obetvinglig rädsla, som gjorde hvarje ny roll till en plåga för honom. Och då han ej för sin utkomst var beroende af teatern, föredrog han att draga sig tillbaka. »Elmlunds namn», skref en minnestecknare vid hans död, »återkallar i minnet många käcka och ridderliga scengestalter. Man minnes honom bäst från gamla Stora Teatern och dess stora repertoar. I denna repertoar var han en kraft som väl fyllde sin plats och som med rätta ägde publikens fulla och varma sympatier». Han afled (ogift) i Stockholm efter någon tids sjukdom den 23 nov. 1901.

Wilhelmina Charlotta Gelhaar (sedermera Friherrinna von *Stedingk*, därefter fru *Wallenstein*). K. T. 1 juli 1858—30 juni 1865. K. T:ne 1 juli 1865—30 juni 1866.

Född den 8 okt. 1837. Föräldrarna voro kammarmusikern *Fredrik Gelhaar* (oboist i hofkapellet 1827—1868) och hofsångerskan, fru *Mathilda Gelhaar*, född *Ficker* (anställd vid Kungl. Teatern 1834—1858, död den 24 april 1889, nära 75 år gammal). Elev vid Kungl. Teatern den 1 juli 1857. Sin första sängundervisning fick hon af *Julius Günther*, och sedan denne år 1862 afträdt från sänglärarplatsen vid Kungl. Teatern, öfvertogs hennes vidare utbildning af hofsångaren *Isaak Albert Berg*, som efter *Günther* åter tillträdde denna befattning. År 1860 gjorde hon en studieresa till Paris, där hon vidare utbildade sin färdighet för koloraturen, en färdighet, som äfven

där, i den stora världsstaden, väckte icke så litet uppseende, och kom henne att skörda bifall vid uppträdande inom enskilda, tongifvande kretsar. Sålunda var hon bl. a. inbjuden af den store mästaren Rossini att vid en af hans enskilda fester sjunga Rosinas aria i »Barberaren i Sevilla», hvarvid den berömde kompositören visade henne den sällsynta hedern att själf sköta ackompanjemang. Rossini, som eljes var synnerligen sparsam på beröm, komplimenterade den unga begåfvade sångerskan och gaf henne det vackraste erkännande.

»Wilhelmina Gelhaar hade af naturen två viktiga fördelar, en icke vanlig fägring och en välklingande, klar och böjlig stämma, som inom kort banade henne väg till en ganska omfattande repertoar. Arten af den begåfning, hvarmed naturen utrustat den unga sångerskan, hänvisade henne egentligen till opera-comiquen, äfven om man på hennes repertoar träffar roller af allvarligare skaplygne. God skådespelerska i den glada, skalkaktiga genren, lyckades hon bäst i sådana uppgifter som *Katarina* i »Kronjuvelerna», *Adèle* i »Svarta dominon», *Rosina* i »Barberaren i Sevilla», och *Berta* i »Nürnbergerdockan», hvars första framställare hon var på vår scen. Hon uppträdde likväl äfven som *Susanna* i »Figaros bröllop», *Anna* i »Hvita frun», *Adina* i »Kärleksdrycken», *Marie* i »Regementets dotter», *Isabella* i »Robert», *Leonora* i »Stradella» m. fl. roller, och särskildt som *Susanna* i »Figaros bröllop» väckte hon stort och berättigadt bifall genom den blandning af yster skalkaktighet och djup känsla som hon visste att inlägga i denna svåra och mycket fordrande uppgift, för hvilken hennes personlighet dock i hög grad ägnade sig. (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».)

Till hennes öfriga mest framstående partier torde räknas *Zerlina* i »Fra Diavolo» samt *Rose Friquet* i »Villars' dragoner» och *Markisinnan* i »Drottning Elviras saga», hvilka båda sistnämnda roller hon utförde vid dessa operors första upptagande här. Tvifvelsutän kan om Wilhelmina Gelhaar sägas, att hon med sin höga, välljudande koloratursopran, sin dramatiska talang, sin fägring och sitt lifliga temperament var en af de yppersta subretter som vår operascen ägt. Hon lämnade emellertid scenen redan vid 29 års ålder för att inträda i äktenskap med d. v. ministerresidenten i Madrid, förutvarande förste

direktören för de kungliga teatrarne, friherre *Eugène von Stedingk*, och hade sin afskedsrecett på Kungl. Stora Teatern den 31 juli 1866, då hon uppträdde i en af sina förnämsta skapelser, *Marie* i »Regementets dotter». Ännu en gång skulle hon likväl återuppträda inför den publik, hvars förklarade gunstling hon varit, nämligen vid Fritz Arlbergs afskedsrecett den 12 juni 1874, då hon på recettagarens särskilda begäran uppträdde som *Susanna* i »Figaros bröllop». — Tolf år efter sin förste makes år 1871 timade död inträdde hon i nytt äktenskap, då hon den 12 aug. 1883 vigdes i Slottskyrkan med krigshofrättsrådet, s. m. kammarrättsrådet *Johan August Wallenstein*.

Den konst, som hon i sina yngre år med en så glänsande framgång utöfvat, har hon aldrig upphört att omfatta med en rent af ungdomlig entusiasm, och ännu vid 80 års ålder, då hennes son, grefve *Hans von Stedingk*, sedan flera år är operachef, ser man henne ofta bevista operaföreställningarna.

David Richard. K. T. 1 juli 1859—30 juni 1861.

När Oscar Arnoldson under mer än ett år var otjänstbar på grund af heshet införskref teaterdirektionen från Tyskland, på kapellmästaren Lachners inrådan, den unge tenoren David Richard. Utan att egentligen blifva någon gunstling hos publiken, eröfrade han sig så småningom en ganska aktad ställning under den tid han tillhörde vår operascen. Han var, skrifver Frans Hedberg i »Svenska operasångare», i besittning af en ganska omfångsrik och hög tenor, hvilken dock för svenska öron hade en alltför skarp och skärande klang för att riktigt kunna behaga. De partier han härstädes utförde voro *Masaniello* i »Den stumma», *Edgar* i »Lucie», *Raoul* i »Hugenotterna», *Johan af Leyden* i »Profeten», *Stradella*, *Ernani*, *Arnold* i »Wilhelm Tell», *Manrico* i »Trubaduren», och *Hertigen* i »Rigoletto». Hans skådespelarebegåfning var icke särdeles framstående, men det låg öfver hela hans framträdande något på samma gång blygsamt och redbart, som förvärfvade honom flere och större sympatier än dem som i allmänhet kommit hans här uppträdande landsmän till del. Richard sjöng under det andra året sina partier på svenska, men han kunde likväl aldrig undvika den störande tyska brytningen, och när

Lachner den 1 juli 1861 lämnade kapellmästarens taktpinne åt Ludvig Norman, följde Richard honom tillbaka till det gemensamma fäderneslandet, där han sedan hade anställning vid flera af de förnämsta teatrarne, bland annat 1865 vid hofsteatern i Dresden. Han förde med sig från Sverige som sin hustru en ung lofvande dansös, *Ida Andrietta Hjort* (född 22 juni 1839, figurantska vid Kungl. Teatern 1855—1861).

David Ludvig Otterström. *K. T.* 1 juli 1859—30 juni 1861.

Född i Karlstad den 2 mars 1838 (son af köpmannen David Otterström och Eva Lennartsson). Han började sin teaterbana vid Ladugårdslandsteatern i nov. 1856 och blef följande år antagen som elev vid Kungl. Teatern, där han efter två år uppflyttades på aktörsstat. Efter sin afgang från den kungliga scenen var han anställd vid Nya Teatern i Helsingfors, hvilket engagement upphörde till följd af teaterns brand på våren 1863. Han medföljde sedan det lottsällskap, som under namn af »Finska sällskapet» och till största delen bestående af medlemmar från den nedbrunna Helsingforsteatern, uppträdde dels i Finland och dels i Sverige under Hjalmar Agardhs ledning från hösten 1863 till hösten 1864, och med hvilket sällskap Agardh sedan för egen räkning fortsatte under två år. Spelåren 1866—68 var Otterström anställd vid Constantin Rohdes resande sällskap, 1868—69 vid Mindre Teatern i Stockholm under Josephson och Ahlgrenssons direktörskap, 1869—70 vid den dramatiska afdelningen af det sällskap med hvilket impressionisten Ferdinand Strakosch spelade under sju månader på Göteborgs dåvarande två teatrar (sällskapet hade äfven en italiensk operaafdelning, som likväl ej kunde uppehållas mer än tre månader). Följande spelår hade Otterström jämte skådespelarne Walter Ahlström och August Boström eget sällskap (på skämt kalladt »de tre strömmarnas sällskap»), hvilket först under fem månader uppträdde på Mindre Teatern i Göteborg och sedan i några af de större städerna i landsorten och om hvilket en samtida bedömare (Victor Sjöberg) skref att det var »ett såväl hvad beträffade enskilda förmågor som samspel förträffligt sällskap och obestridligen ett af de bästa som någonsin uppträdt i landsorten». Spelåren 1871—73 var Otterström anställd vid Södra Teatern, det andra spelåret äfven som regissör,

sommaren 1875 vid Djurgårdsteatern (förhyrd af Victor Holmquist och Ernst Wallmark), därefter vid Knut Tivanders resande sällskap, som han år 1877 öfvertog och med hvilket han reste i två år, hvarefter han tillhörde Gustaf Keys sällskap i två år. I maj 1881 lämnade han teatern och var under ett par år utställningskommisarie vid industriutställningarna i Malmö och Sundsvall. Återgick till scenen i juli 1883, då han tog anställning som ekonomidirektör vid August Lindbergs resande sällskap, hvilket han tillhörde äfven sedan detta från hösten 1884 öfvertagits af Albert Ranft, som fortfor med detta sitt resande sällskap (han hade då endast ett sällskap!) till våren 1886. Följande spelår var Otterström anställd vid William Engelbrechts sällskap, hvarefter han återgick till privatlivet, bosatte sig i Köpenhamn och Malmö samt de senare åren i Göteborg där han afled den 22 febr. 1892. Ludvig Otterström var en både i hufvudstaden och landsorten känd och uppburen personlighet. God skådespelare och särskildt ryktbar för sitt eleganta utseende på scenen, uppträdde han äfven utanför densamma som en gentleman och förvärfvade genom ett personligt vinnande sätt talrika vänner. Bland den mängd roller han under sin nära trettioåriga teaterbana utförde må särskildt nämnas titelrollerna i »Sullivan» och »Don Cesar de Bazano», *Furst Leopold* i »Diplomaten mot sin vilja» och *Kammarherre Brattsberg* i »De ungas förbund».

Gurli Lublin (sedan fru Ruben) *K. T.* 1 juli 1860—30 juni 1863. *K. T.:ne* 1 juli 1863—30 juni 1868. (Tjänstl. 1863—1864.)

Född den 15 okt. 1839 (dotter af sekreteraren vid mosaiska församlingen i Stockholm *David Moses Lublin* och *Eugenie Kahn*). Elev den 1 juli 1857. Under elevtiden studerade hon sångkonsten för Julius Günther. Tjänstledig spelåret 1863—64, gjorde hon en studieresa till Paris, där hon tog undervisning för den berömda tenorsångaren Duprez samt senare för Wartel, Christine Nilssons lärare. Roller: *Fidès* i »Profeten», *Azucena* i »Trubaduren», *Orsino* i »Lucrezia Borghia», *Nancy* i »Martha», *Fidalma* i »Hemliga giftermålet», *Fru Bertrand* i »Muraren» m. fl. Död å egendomen Vedeby nära Karlskrona den 19 juli 1887. — Gift den 29 nov. 1868 med kungl. gravören *Ludvig Ruben* (död den 31 mars 1875).

Anna Helena Mathilda Sandberg, sedan fru Kinmanson. *K. T.* 1 juli 1860—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1863—30 juni 1887.

Född i Stockholm den 12 nov. 1842 (dotter af skomakaremästaren *Olof Gustaf Sandberg* och *Anna Katarina Westling*). Elev vid baletten 1 jan. 1856 och vid dramatiska scenen 1 juli 1857, erhöll hon efter tre år fast anställning. Hon var under sin 27-åriga teatertid en god och mycket använd kraft med en anmärkningsvärd förmåga af karakteristik, och inom subrettfacket var hon förträfflig. Hennes sceniska verksamhet var synnerligen omfattande såväl inom det stora skådespelet, som inom det finare lustspelet, hvilket var hennes egentliga fack och »där hennes eleganta figur och förmåga af pointerad konversation gjorde henne till själfskrifven arftagerska af fru Zelma Hedins repertoar». Bland hennes förnämsta roller må nämnas: *Ophelia* i »Hamlet», *Christina* i »Torkel Knutsson», *Leonie* i »Markis de Villemer», *Fru Cecile* i »Notarien Guerin», *Clarisse* i »Drottningens gemål», *Camille* i »Familjen Benoiton», *Julie* i »En autograf», *Charlotte Béguin* i »Min hustrus andre man», *Julie* i »Nya garnisonen», *Grefvinnan* i »När damerna föra krig» och *Fru Fourchambault* i »Familjen Fourchambault». Hon dog i Stockholm den 30 juli 1909. — Gift den 5 jan. 1874 med tygskrifvaren vid Svea artilleriregementes tygstat, s. m. tygföräldsförvaltaren *Selfrid Algusto Calido Kinmanson* (känd som en särdeles produktiv författare och bearbetare för scenen, född 17 jan. 1849, död 17 dec. 1911).

Georg Victor Sandstedt. *K. T.* 1 okt. 1860—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1863—30 juni 1884; *K. St. T. gästspel* 26 dec. 1886—6 jan. 1887, 5 ggr, och 26 dec. 1887—30 jan. 1888, 6 ggr.

Född i Stockholm den 9 mars 1828. Han började sin teaterbana i landsorten, kom år 1850 till Edvard Stjernströms sällskap, som gaf föreställningar dels i Finland, dels i Stockholm, Norrköping och Göteborg, tills det år 1854 blef stadigvarande på Mindre Teatern vid Carl XIII:s torg. Där tjänstgjorde Sandstedt till 1860, under hvilken tid han utförde många betydande roller. Bland dem, i hvilka han uppträdde på de kungliga teatrarne, må nämnas: *Inge* i »Torkel Knutsson», *Glabrio* i »Faktaren från Ravenna», *Agamemnon* i »Den sköna Helena», *Kapten Sturms* i »Doktorn och apotekaren», *Sven*

Ersson i »Wermvändingarne», *Cornelius* i »Nürnbergerdockan», *Björn* i »Bröllopet på Ulfåsa», *Spole* i »En midsommarnattsdröm» och *Bryngel* i »Målaren och modellerna». Sandstedt, som var mycket använd, dock vanligen i mindre roller och sångpartier, var ej någon konstnär af betydelse, men han visade alltid ett redbart och aktningvärdt arbete. Sedan han afgått från de kungliga teatrarne flyttade han till Eskilstuna, där han afled den 14 april 1895. — Gift med *Ophelia Lindström*.

Amanda Gerlach, sedan fru *Palm*. *K. T. debuter*: 2 jan.—18 mars 1861, 7 ggr. *K. St. T. vid konsert*: 13 dec. 1867.

Aktriselev 1 juli 1859. Debuterade under elevtiden som *Elvira* i »Ernani». Hennes elevkontrakt upphörde, då hon ingick äktenskap med possessionaten *Palm* den 9 april 1861. Hon uppträdde sedermera på Kungl. Stora Teatern i en konsertafdelning den 13 dec. 1867, då hon sjöng arior ur »Barberaren i Sevilla», och »Friskyttan». Sommaren 1861, alltså strax efter sitt ingångna äktenskap, medföljde hon *Edvard Swartz* på en konstresa, som han och hans fru gjorde i landsorten, hvarvid bl. a. en föreställning gafs på Nya Teatern i Göteborg den 26 juni. I augusti 1866 uppträdde hon en gång vid *C. O. Lindmarks* sällskap på nämnda teater och sjöng mellan akterna.

Johann Nepomuk Beck. *K. T. gästspel*: 9—22 juni 1861, 10 ggr.

Född i Pest i Ungern den 5 maj 1828. Debuterade i sin födelsestad som *Richard* i Bellinis äfven i Stockholm gifna opera »Puritanerne». Debuten lyckades öfver förväntan och förskaffade honom anställning med lysande villkor vid Kejsrerliga hofoperan i Wien år 1853. Där kvarstod han till 1885 och var en af denna operascens förnämsta prydnader. Hans röst var en djup basbaryton, hvars toner från de lägsta till de högsta utmärkte sig genom sin jämnhet och mjukhet. Tillika var han en utmärkt skådespelare, och detta i förening med den öfverväldigande rösten gjorde, att han förmådde frambringa de mest gripande och starka effekter. Vid gästspelet i

Stockholm uppträdde han som *Rigoletto*, *Wilhelm Tell*, *Carl V* i »Ernani» och *Asthon* i »Lucie». Han afled, 76 år gammal i Pressburg den 9 april 1904.

Albert Lichtenberg. *K. T. debuter:* 6–24 febr. 1861, 7 ggr; *K. Dr. T.* 13 och 16 dec. 1867, 2 ggr.

Född i Göteborg 18 aug. 1830. Efter att i flera år ha varit anställd i D. F. Bonniers bokhandel i Göteborg debuterade han i titelrollen i »Narcisse Rameau» på Nya (s. m. Stora) Teatern i Göteborg den 13 jan. 1860 hos Oscar Andersson, hvilkens sällskap han sedermera tillhörde under några månader. Debuterade sedan på Kungl. Teatern som *Måns Bengtsson Natf och Dag* i »Engelbrekt och hans dalkarlar», första gången den 6 febr. 1861, och som *Chevalier Donato Conti* i »Strozzi och Martino», första gången den 18 febr. 1861. Då dessa debuter ej föranledde till något engagement, företog han en längre studieresa till Tyskland och Paris; var sedan under åren 1864–67 anställd vid Åhman och Pousettes sällskap, hvar efter han i dec. 1867 ånyo debuterade på den kungliga scenen, denna gång som *Ludvig den elfte* i »Gringoire», på Kungl. Dramatiska Teatern. Spelåret 1868–69 tillhörde han Josephson och Ahlgrenssons sällskap på Mindre Teatern i Stockholm, 1869–70 var han fästad vid Nya Teatern i Helsingfors, 1870–71 vid Ahlström-Boström-Otterströms sällskap och 1871–73 vid Wilhelm Åhmans stående sällskap i Göteborg, hvar efter han lämnade scenen. Han vistades sedan under flera år i Italien, där han en tid var anställd som bibliotekarie vid Skandinaviska föreningen i Rom. Efter återkomsten till Sverige i slutet af 1870-talet ägnade han sig åt undervisning i deklamation. År 1883 utgaf han en lyckad öfversättning af Nicolo Machiavellis klassiska lustspel »Mandragola» (Trolldrycken), som trycktes i en mycket liten upplaga. — Bland de många vidt skilda roller han på olika teatrar utförde må nämnas *Kung Lear*, *Horatio* och *Vålnaden* i »Hamlet», *Pater Hieronymus* i »Regina von Emmeritz», *Tullförvaltar Gyllenkrans* i »Advokaten Knifving», och *Pilén* i »Det skadar inte». Ehuru en bildad och begåfvad man saknade han dock både inre och yttre betingelser för skådespelarens kall. Han afled i Göteborg den 22 febr. 1894.

Ludvig Oscar Josephson. K. T. 1 juli 1861—30 juni 1863. K. T.:ne 1 juli 1863—30 juni 1868. K. Op. som sceninstruktör 1 juli 1889—30 juni 1894, som sekreterare 1 juli 1894—30 dec. 1896.

Född i Stockholm den 20 febr. 1832 (son af grosshandlaren Salomon Josephson och Beata Levin). Då han blott var två år gammal förlorade han sin fader, och modern fick nu draga försorg om barnen, hvilket hon gjorde med uppoffrande omsorg. Som gosse kom han i mosaiska församlingens skola, men det största inflytandet på hans utveckling hade helt visst omgifningen i det musikaliska hemmet, samt den krets af konstnärligt anlagda personligheter, med hvilka han där kom i beröring. Ludvig Norman var hans barndomsvän och ständige lekkamrat, och båda svärmade för teatern. De författade och uppförde skådespel med eller utan musik, och tyckte att de hade kommit mycket långt då de hade lyckats få till stånd en barnteater i en lada på Djurgården. Moderns knappa ekonomiska förhållanden gjorde emellertid att man tidigt måste tänka på någon lönande sysselsättning för den unge Josephson, och vid 14 års ålder blef han satt i sockerbagarlära; »men här blef honom lifvet surt» och han uthärdade icke länge därmed, och så blef han anställd i Adolf Bonniers bokhandel i Norrbrobazaren.

Emellertid hade revolutionen i Paris 1848 åstadkommit lif och rörelse i utlandet, och under de närmast följande åren tänkte Josephson icke på annat än att lära känna andra länder. Han lyckades därför också utverka att Bonnier skaffade honom anställning hos sin bokhandelskommissionär i Paris, den bekanta firman Charles Reinwald. Som 19 års yngling kom han sålunda till Paris i november 1851 eller kort före statskuppen, och han var en bland de svenskar, som därvid arresterades på Café Danemarc i december nämnda år tillika med några andra skandinaver; genom svenske ministern greve Löwenhielms hjälp blefvo de dock snart åter frigifna. Josephson kom i Paris i beröring med Frankrikes vittra författare, och med största intresse följde han teatrarnas verksamhet. Han stannade där till hösten 1853, då han sade upp sin plats hos Reinwald. Efter ett kort besök i London for han öfver till Belgien och gjorde så en fotresa genom Tyskland. Efter åtskilliga svårigheter kom han till Leipzig, men då han där ej

kunde få någon anställning för han till Dresden, där han fick plats. Här stod teatern då mycket högt och gaf ny näring åt det unga bokhandelsbiträdets funderingar på scenisk verksamhet. Hösten 1854 återvände han till Stockholm och Adolf Bonniers bokläda, men följande år öppnade han egen bokhandel tillsammans med sin svåger, doktor Martin Schück.

Efter ett par år upphörde emellertid denna affär, och Josephson beslöt nu att förverkliga sina drömmar om verksamhet vid scenen. Han blef antagen till elev vid Kungl. Teatern, men lämnade inom kort elevskolan, hvarefter han sökte och fick anställning hos Edvard Stjernström vid Mindre Teatern, där han debuterade den 12 april 1858 i titelrollen i »Narcisse Rameau». På denna scen uppträdde han intill år 1861, då han den 26 februari debuterade på Kungl. Teatern som *Jago* i Shakespeares »Othello». Bland de roller som han för öfrigt utförde på den kungliga scenen under de sju år han där var anställd som skådespelare, må anföras: *Frans Moor* i »Röfvarbandet», *Johan af Gaunt* i »Richard den andre», *Ignatius* i »Torkel Knutsson», *Peder Galle* i »Dagen gryr» och *Hassan* i »Fiesco».

Det var dock ej som skådespelare som Josephson hade sin styrka. Sedan Bournonville år 1864 afgått som intendent för scenen blef Josephson från den 1 sept. 1864 förste regissör för talscenen vid Kungl. Stora Teatern och från den 1 juli 1866 blef han engagerad som förste regissör för såväl de lyriska som de dramatiska styckena å denna teater. Bland de stycken, som han här uppsatte, må nämnas »Afrikanskan», hvars iscensättning var ett sannskyldigt mästerverk, »Judinnan» »Sardanapalus», »Coriolanus» och flere af Shakespeares dramer. Under denna tid uppfördes äfven hans egna svenskhistoriska skådespel »Folkungalek» och »Marsk Stigs döttrar» (med musik af August Söderman) samt på Dramatiska Teatern 5-aktskomedien »Med konstens vapen».

På grund af någon uppkommen schism med teaterdirektionen lämnade Josephson Kungl. Teatern 1868, och tillsammans med Fritz Ahlgrensson blef han styresman för den af juveleraren Christian Hammer året förut inrättade Mindre Teatern i hörnet af Östra Trädgårdsgatan och Södra Blasieholmshamnen, den sedermera så kallade »Hammerska ladan». För detta

företag engagerades dels ett dramatiskt sällskap, sammansatt af flera utmärkta förmågor, dels ett italienskt operasällskap. Företaget var emellertid allt för lättvindigt och planlöst hopkommet för att kunna bära sig, och redan efter sex månaders tröstlös kamp för tillvaron måste detsamma upphöra. Josephson tog då anställning hos impressarion Ferdinand Strakosch, som med ett svenskt dramatiskt sällskap och ett italienskt operasällskap gaf föreställningar på Nya (s. m. Stora) Teatern i Göteborg under månaderna september 1869—mars 1870. Josephson var scenisk ledare för såväl den dramatiska som den lyriska afdelningen och uppträdde tillika som skådespelare. Sedan detta företag gått omkull — operaverksamheten upphörde redan efter tre månader — återvände han till Stockholm, där han sysselsatte sig med dramatiskt skriftställarskap under de närmast följande åren. Han skref då bl. a. texten till operan »Allt för kungen!» (musik af J. E. Gille, men aldrig uppförd) och »Blenda» (musik af P. A. Ölander, uppförd första gången å Kungl. Stora Teatern den 26 april 1876), broschyren »Våra teaterförhållanden», 5-aktskomedien »Familjelif» (uppförd tre gånger å Södra Teatern i april 1871), komedien »Kapten Gars» (gifven å Nya Teatern) samt flera stycken som ej blefvo uppförda. År 1871 ingick han tillsammans med kungl. sekreteraren Ernst Wallmark kompaniskap med teaterföreståndaren Ludvig Zetterholm om Södra Teatern, och under ett år gaf nämnda bolag föreställningar äfven å Ladugårdslandsteatern.

År 1873 kallades Josephson af Kristiania Teaters direktion till styresman för nämnda scen, och fick nu ett nytt fält för sin verksamhet. Äfven på denna långt ifrån lättskötta plats gjorde han sig ansedd som en sällsynt dugande förmåga. Han hade dock stora svårigheter att öfvervinna, synnerligen genom norrmännens obenägenhet att se en främling såsom styresman för deras förnämsta nationella scen. Slutligen lyckades han dock besegra det norska motpartiet genom sitt glänsande framförande af Ibsens »Peer Gynt». Efter teaterns brand år 1877 lämnade Josephson Kristiania och for till Rom, där han vistades mer än ett år, och var sedan någon tid i Wien. År 1879 öfvertog han, jämte Victor Holmquist, Nya Teatern i Stockholm, hvilken de båda kompanjonerna förestodo till sommaren 1887,

Här samlade Josephson omkring sig de bästa sceniska krafter, som stodo att få, däribland Fritz Arlberg, Emil Hillberg, August Lindberg, fruarna Caroline Östberg, Lotten Dorsch-Bosin, Louise Fahlman m. fl. Här var Ludvig Josephson härskaren, äfven om han till följd af ekonomiska svårigheter ej alltid kunde genomföra sin vilja. Nya Teatern var likväl på hans tid den mest lifaktiga af hufvudstadens scener, dess spelista upptog en hel mängd af den klassiska dramatikers mästerverk, bl. a. Goëthes »Faust», som aldrig förut uppförts i Sverige, »Hamlet», »Richard den andre» och »Julius Cesar»; af Ibsens och Björnsons dramer uppsattes »Brand» och »Öfver förmåga», som aldrig förut varit spelade, ej ens i Norge. Af hans repertoar få ej heller »Mäster Olof» och »Lycko-Pers resa» glömmas. Mot sin vilja nödgades han gifva en mängd större operetter, bland hvilka framför allt bör nämnas »Bocaccio» med fru Caroline Östberg i titelrollen. Men ändock bar sig icke företaget och slutligen såg han sig tvungen att öfverlämna teatern i andra händer från och med utgången af spelåret 1886—1887.

År 1889 blef han af Conrad Nordqvist fäst vid Kungl. Operan som sceninstruktör, på hvilken post han kvarstod i fem år, hvarefter han under ett par år fungerade som Operans sekreterare, tills han på grund af sjuklighet nödgades lämna äfven denna plats. De sista åren af sin lefnad kunde han till följd af lamhet ej lämna sitt hem, men ännu på sjukbädden dikterade han broschyrer och uppsatser rörande teatern. Han afled i Stockholm den 29 jan. 1899.

»Som teaterledare har Ludvig Josephson för alla tider inskrifvit sitt namn i den svenska scenens häfder. Som människa var han originell nog. Han var en af dem, som lefde för en idé och som aldrig böjdes af motgången eller gick ur vägen för svårigheter. Han var en stolt natur, härsklysten som den är, hvilken vet sig ha förmåga, och en sträng och fordrande herre öfver sina underordnade. Men så sparade han minst af alla sig själf och var själf den mest outtröttlige af sin teaters hela personal». (Ur dödsrunan i Aftonbladet.)

Af konung Oscar II hedrades han med medaljen »Litteris et artibus».

Victoria Isabella Heliodora Bundsen. K. T. 1 juli 1861—30 juni 1862.

Född i Brastads socken i Bohuslän den 2 mars 1839 (dotter af vice härads höfdingen *Fr. Bundsen* och *Anna Juliana Otterdahl*). Elev den 1 juli 1858. Debuterade som *Fidès* i »*Profeten*» den 12 april 1861. Hennes öfriga roller voro: *Nancy* i »*Martha*», *Fidalma* i »*Hemliga giftermålet*» och *Azucena* i »*Trubaduren*». Sedan hon lämnat Kungl. Teatern studerade hon i Paris för *Masset* och i Milano för *Lamperti*. Anställdes 1865 som prima donna alto vid teatern i Modena, där hon uppträdde under namnet *Boni*, och 1872 vid »*Her Majestys theatre*» i London, där hon hade sin egentliga glansperiod. Var sedan under många år bosatt i London, där hon var känd under namnet »*madame de Bunsen*». Död därstädes den 18 febr. 1909.

Gustaf Robert Ohlsson. K. T. 1 juli 1861—30 juni. 1863
K. T.:ne 1 juli 1863—30 juni 1888. K. Op. 15 aug.—13 dec. 1888.

Född i Täby socken i Uppland den 26 april 1841 (föräldrarna voro kavaljersförridaren hos änkedrottning *Desideria Carl Gustaf Ohlsson* och *Charlotta Jansson*). Efter att åren 1856—58 haft anställning vid *L. E. Elffors*' teatersällskap och vintern 1858—59 vid *Ladugårdsländsteatern* (som då förhyrdes af skådespelaren *Theodor Schwartz*), hvarunder han samtidigt tog sänglektioner för *Julius Günther*, blef han den 1 juli 1859 antagen till elev vid Kungl. Teatern. Från den 1 juli 1861 antogs han som aktör och sångare vid samma scen, hvilken han sedermera tillhörde till sin död. Bland de många roller han under sin 27-åriga verksamhet vid operascenen utförde må framför andra nämnas *Stålsporre* och *Räfklo* i »*Målaren*» och modellerna, *Miller* i »*Nürnbergerdockan*», *Figaro* i »*Barberaren i Sevilla*», »i hvilka roller hans säkra karaktäristik, hans friska humor och osökta gladlynta liflighet hade det verksammaste spelrum och med hvilka han äfven beredde sig en välförtjent popularitet». Öfriga roller: *Monostatos* i »*Trollflöjten*», *Cajus* i »*Muntra fruarna i Windsor*», *Erik* i »*Wermländingarne*», *Juliano* i »*Svarta dominon*», titelrollen i »*Riddar Blåskägg*», *Thibaut* i »*Villars dragoner*», *Härroparen* i »*Lohengrin*», *Miton* i »*Kungen har sagt det*» m. fl. Han dog i Stockholm den 13 dec. 1888 genom

blodförgiftning försakad af en afrifven finne. — Gift den 26 april 1879 med *Josefina Griselda Deland* (född den 23 febr. 1841, död den 24 febr. 1910, dotter af skådespelaren och teaterdirektören *Pierre Deland* och hans hustru *Charlotte De Broen*).

Victor Laurentius Hartman. K. T. 1 juli 1861—30 juni 1863. K. T:ne 1 juli 1863—30 juni 1888. K.Dr.T. 1 juli 1888—1898.

Född i Stockholm den 30 dec. 1839. Elev vid Kungl. Teaterns balettelevskola 1852—1854, vid Mindre Teatern 1854—1856 och vid Kungl. Teaterns dramatiska elevskola 1856—61, hvarunder han hade till lärare Johan Jolin och Carl Gustaf Sundberg. Han hade alltså en ganska solid underbyggnad då han efter nio års elevtid erhöll aktörskontrakt vid den kungl. scenen. Det dröjde emellertid länge innan han slog sig igenom, men genom tråget arbete och oafslätligt aktgifvande på sig själf besegrade han svårigheterna och närmade sig mer och mer konstnärskapet, otvifvelaktigt underhjälp af ett fördelaktigt utseende och ett gladt och frimodigt väsen. Bland de första roller, hvori han fäste uppmärksamheten vid sig var den irländske trashanken *Paddy* i »Richard Sheridan», »en särdeles raskt uppfattad och med drastisk naturtrohet återgifven figur, som icke så litet bidrog att vid dess första framträdande höja Hartmans aktier både hos publiken och kritiken, och i följd där af även hos teaterdirektionen». En annan af hans tidigare roller var *Madinier* (»lilla Madde») i »Fruarna Montanbrèche», till hvilket styckes framgång han nog i väsentlig mån bidrog.

Victor Hartman fick snart sin gifna genre som »jeune premier» och »bonvivant.» Han var typen för elegans utan snobbighet, för en osökt naturlig ledighet och världsvana. Hans välformade, smidiga gestalt och hans vackra, osökta rörelser på scenen gjorde honom som skapad till »förste älskare», företrädesvis i den moderna salongskomedien och lustspelet. Hans glanstid inföll på 1870-talet och första hälften af 1880-talet. Den första stora framgången mötte honom vid återgifvandet af *Carlo van der Nots* roll i Sardous »Allt för fosterlandet», där han fick visa att han ägde förmåga att träffande uppfatta och med god verkan utföra en större karaktärsroll i det högre skådespelet.

Till Victor Hartmans bästa framställningar hörde föröfrigt den sorglöse äfventyrsriddaren *Don Cesar de Bazano* och den

svärmiske poeten *Ambrosius* i de liknämnda styckena, *Paul* i »Fregattkaptenen», *Henry Potey* i »De onyttige», *Armand* i »Volontären», den skänktalande löjtnant *Figge Riddersporre* i Johan Grönstedts »Också en förlofning», *Carlo* i »En brist i uppfostran», *George* i »Hedern och penningen», *Gerald* i »Rolands dotter», *De Nanjac* i »Falska juveler», *Derblay* i »Herr Derblays giftermål» m. fl.

I slutet af mars 1885 angreps han af en svår och långvarig jukdom, hvilken betingade hans frånvaro från teatern ända till i oktober samma år, då han åter uppträdde på scenen. Fullkomligt återställd till hälsan blef han dock knappast någonsin, den forna ledigheten i dialogbehandlingen återvann han aldrig helt och hållet, ej heller den forna exakta minnesgodheten, och han kunde efter denna sjukdom endast uppträda i mindre roller. Hans sista uppträdande på scenen ägde rum den 27 maj 1898, då han visade sig som *Marskalk Junot* i »*Madame Sans-Gêne*».

Victor Hartman gifte sig den 31 okt. 1881 med den då ännu i sin knoppning stående unga skådespelerskan *Ellen Hedlund*, hvilket äktenskap upplöstes genom laglig skilsmessa den 6 juni 1891.

De vedermälen af ynnest som kommo honom till del voro en extra recett, hvilken tilldelades honom i november 1878 såsom uppmuntran för 25 års arbete i teaterns tjänst, samt medaljen »*Litteris et artibus*», som han erhöll den 30 sept. 1882 vid Kungl. Teaterns 100-årsjubileum. — Han afled den 15 juni 1898, efter att några dagar förut hafva drabbats af hjärnblödning.

Anton Lorrain. K. T. 1 sept. 1861—30 juni 1862.

Införskrifven från Tyskland. Han uppträdde blott i ett enda parti, nämligen *Manricos* i »*Trubaduren*», hvarvid han »föll totalt igenom och gjorde sig helt och hållet omöjlig för något vidare uppträdande».

Pierre Joseph Deland. K. T. 1 okt. 1861—13 nov. 1862.

Född i Stockholm den 13 dec. 1805 (son af violinisten i Hofkapellet *Jean Pierre Deland* och *Eva Magdalena Eklund*.)

Såsom af namnen framgår, var Pierre Deland af fransk härstamning. Omkring år 1770 kom som emigrant en Louis Antoine Deland från Luxembourg hit till Sverige och anställdes som kammartjänare hos drottning Sofia Magdalena. Vid sin hitkomst medförde han sonen Jean Pierre, som blef violinist i Hofkapellet och fader till de båda utmärkta skådespelarna Pierre och Fredrik Deland. En andre son till den ofvannämnde Louis Antoine D., Louis Joseph Marie Deland, föddes efter hitflyttningen, år 1772, blef aktör och sångare vid Operan och Dramatiska teatern och sedermera äfven balettmästare och skulle enligt ett omdöme af en samtida minnestecknare ha varit »en af de bästa komiska skådespelare, svenska scenen ägt»; på goda grunder skulle man dock kunna vara böjd för att tro, att i detta omdöme låge en ej så liten öfverdrift. Denne Louis Deland hade en son, Otto Ludvig, som äfven blef skådespelare vid Kungl. Teatern. Ingen af dessa båda sistnämnda kan dock berömma sig af att hafva gjort det Delandska namnet till hvad det är i vår teaterhistoria — den äran torde nog bröderna Pierre och Fredrik få ensamma taga åt sig.

Faderlös vid 12 års ålder, måste Pierre Deland genom åskilliga konditioner redan tidigt söka själf förtjäna sitt uppehälle. Sålunda var han först anställd som tolk hos en fransk familj och därefter som informator i en borgarfamilj i Stockholm; och sedan han någon tid varit bokhållare hos en landtbrukare Orre på Värmdön, lät han skriva in sig vid Lifgardet till häst, där han avancerade till »underofficerskorpral», som han kallas i 1824 och 1825 års mantalslängder. Af en särskild anledning måste han dock afbryta den militära banan, och det var då, som han, begåfvad med mer än vanliga teateranlag, valde den sceniska konstens utöfning till sitt lefnadsmål och begaf sig till Finland, där han började sin teaterbana hos teaterföreståndaren Carl Gustaf Bonuvier. Några år senare kom han till Christoffer Svanbergs teatersällskap, och sedan han år 1831 ingått äktenskap med skådespelerskan *Charlotte de Broen* — styfdotter till Svanberg och dotter af dennes maka, skådespelerskan fru Christina Svanberg, född Cedersberg (förut gift med teaterföreståndaren och skådespelaren Isaak De Broen och för öfrigt syster till Knut Almlöfs moder) — öfvertog han år 1833 nämnda sällskap och var sedermera

egen teaterföreståndare i 28 år, hvarvid han under ett par somrar, åren 1835—1837, i förening med Olof Ulrik Torsslow arrederade Djurgårdsteatern.

Från 1837 till 1849 spelade Deland med sitt sällskap endast i landsortsstäderna, bland andra Uppsala, som tack vare honom fick sin första skådeplats. Han hade under dessa år det erkända bästa landsortssällskapet under sin spira, och han verkade i disciplinärt hänseende särdeles välgörande i detta fall. Och det var en sträng spira han förde i sina kraftiga dagar; han bekymrade sig fullt ut lika mycket om sina sjetters enskilda som konstnärliga lif, och han talde inga oregelbundenheter i någotdera fallet. Det Delandska teatersällskapet åtnjöt därför alltid en ovanlig aktning i landsorten. Från 1849 förhyrde han åter under sommarmånaderna Djurgårdsteatern, hvilken han nu ensam förestod till och med sommaren 1861.

Sistnämnda år upphörde han med sin teaterföreståndareverksamhet och tog anställning tillika med sin hustru vid den kungl. scenen, men hans hälsa var nu bruten och han afled redan följande året, den 13 nov. 1862. Under detta sista år fick han endast tillfälle att visa sig i två af sina förnämsta roller: *Magnus Drakenhjelm* i Topelius' »Efter femtio år» (första gången den 2 dec. 1861), och *Chevalier de la Rocheferrier* i »Ett parti piquet».

Den första af dessa båda roller — den lättsinnige ädlingen från Gustaf den tredjes hof — tillika med hans gamle *Gaspard* i »Debutanten och hennes far», och den högaristokratiske markisen från l'ancien regime i »Fröken de la Seiglière» äro de skapelser, vid hvilka Pierre Deland mest fäst sitt namn, och de, som bäst karakterisera hans konstnärskap. »I dessa tre skapelser hade han ett rikt och väl begagnadt tillfälle att lägga i dagen alla de egenskaper, som gjorde honom till den förnämste komiske karaktärsskådespelaren i vårt land, och under många år voro dessa stycken, och det med full rätt, stående grundpelare på hans repertoar. Det var äkta gallisk spiritualitet, som gnistrade ur Pierre Delands bruna ögon och som utstrålade från hela hans lifliga figur, när han återgaf dessa sina tre triumfroller. Publiken kände dem i grund och botten sedan många år, den kunde de mest målande replikerna utantill, den kände hvarje situation, och ändå voro de alltid

lika nya, framlockade alltid samma hjärtliga skratt, väckte ständigt samma odelade beundran.» (Frans Hedberg.)

År 1857 instiftade Pierre Deland »Dramatiska och musikaliska artisternas pensionsinrättning». — Gift med nästföljande.

Hedvig Lovisa Charlotta Deland, född De Broen. K. T. 1 okt. 1861—30 juni 1863. K T:ne 1 juli 1863—1864.

Född den 7 febr. 1807. Dotter af föreståndaren för Djurgårdsteatern *Isaak De Broen* (son af den på Gustaf den tredjes tid så berömd skådespelaren vid Kungl. Teatern *Abraham De Broen*) samt den ansedda skådespelerskan *Christina Margareta Cederberg* (en syster till Nils Wilhelm Almlöfs första hustru). Charlotta De Broen kom, efter att hafva erhållit en särdeles värdad uppfostran, år 1831 till landsortens då förnämsta teatersällskap, för hvilket hennes styffader, Christoffer Svanberg (gift med *Isaak De Broens* änka) var styresman. Samma år ingick hon äktenskap med *Pierre Deland*. Under alla de år, 1834—1861, som hennes man sedan hade eget teatersällskap var hon en af de förnämsta krafterna vid detsamma och en på sin tid mycket uppburen scenisk artist. »Hon ägde till sitt förfogande såsom skådespelerska ett ovanligt godt hufvud, snabb uppfattning, den bildade damens belevnhet och en förträfflig figur, hvilket ock gjorde henne till en utmärkt ackquisition för särskildt den finare komedien. På den kungliga scenen uppträdde hon som *Fru Hjelm* i *Topelius'* »Efter 50 år», *Baronessan de Vaubert* i »Fröken de la Seiglière», *Fru Griponia* i »Brodertvisten», *Mistress Harleigh* i »Jane Eyre», *Fru Serpentier* i »Den gifte mannen i staden och på landet» m. fl. Död i Stockholm den 28 maj 1864.

August Felix Westermark. K. T. 1 okt. 1861—30 juni 1862.

Född den 5 okt. 1834. Elev 1 okt. 1857—30 juni 1858. Debuterade som *Carl Moor* i »Röfvarbandet» den 27 dec. 1861. Efter sin afgang från Kungl. Teatern var han anställd vid olika resande sällskap, bl. a. J. P. Roos', C. G. Michals, Dahlgrenska associationssällskapet samt vid Nya Teatern i Helsingfors (1869—70). Han fick i landsorten vanligtvis spela stora roller såsom *Hamlet*, *Edmond Kean*, *Carl Moor* m. fl. och var för sin ståtliga figur och sitt vackra utseende en stor

gunstling, i synnerhet hos damerna. Tidtals reste han som egen teaterföreståndare med mindre sällskap. De senare åren var han bosatt i Stockholm som deklamationslärare. Död i Stockholm den 15 dec. 1894. — Gift med *Jenny Egnell*.

Olof Theodor Holmgren. *K. T.* 1 juli 1862—30 juni 1863. *K. T.:ne* 1 juli 1863—30 juni 1866.

Född i Stockholm den 12 okt. 1820 (son af fabrikören *Jakob Holmgren* och *Christina Carolina Carling*). Elev vid kören den 1 jan. 1845, korsångare den 1 juli 1847. Andre regissör och attributförvaltare vid Kungl. Stora Teatern från den 1 juli 1865 till den 1 juli 1868, då han öfvergick till det af *Ludvig Josephson* och *Fritz Ahlgrensson* bildade sällskap som spelåret 1868—1869 spelade på Mindre (Hammerska) Teatern. Under sina sista lefnadsår var han bosatt i Göteborg, där han innehade en fabrik för kolsyrade drycker. Roller vid Kungl. Stora Teatern: *Guvernören* i »Don Juan», *Eremiten* i »Friskyttan», *Usbeck* i »Muraren» m. fl. Död i Göteborg den 4 febr. 1878. — Gift med *Jeannette Klingström*.

Oscar Fredrik Stenhammar. *K. T.* 1 juli 1862—30 juni 1863. *K. T.:ne* 1 juli 1863—30 juni 1865.

Född den 11 juli 1834 (son af kyrkoherden i Häradshammars pastorat i Östergötland, teol. doktorn *Christian Stenhammar* och *Anna Charlotta Kernell*). Student i Uppsala 1852. Elev vid Kungl. Teatern den 1 aug. 1855 åtnjöt han där undervisning under 1 års tid. Debuterade på Kungl. Teatern den 4 juni 1856 som *Ruodi* i »Wilhelm Tell» vid denna operas första framförande i Stockholm. Den ovanligt välklingande och starka tenorröst med höga brösttoner, som Stenhammar till en början ägde, ingaf de vackraste förhoppningar om en lysande sångarbana, och han begaf sig till Paris för röstens vidare utbildning. Efter återkomsten erhöll han år 1862 anställning vid den lyriska scenen, men rösten var ej densamma som förr — den härliga stämman hade nämligen blifvit så skadad under studierna i Paris, att han efter ett par års förlopp måste uppgifva hvarje tanke på scenen, hvilken han också lämnade för att välja en helt annan lefnadsbana. Han ingick år 1865 såsom c. o. tjänsteman i tullverket, och efter tio år utnämns

des han till ordinarie kammarskrifvare vid Stockholms packhus, hvarefter han år 1881 befordrades till kontrollör darsamstades. Utom den ofvan nämnda debutrollen utförde Stenhammar följande operapartier på Kungl. Teatern: *Manrico* i »Trubaduren», *Artur* i »Puritanerne», *Markisen* i »Czar och timmerman» och *Tavannes* i »Hugenotterna». Död i Stockholm den 1 mars 1884. — Gift den 15 juni 1863 med operasångerskan *Fredrika Andréé*.

Hans Conrad Friedrich Wilhelm Behrend Behrens. *K. T.* 1 juli 1862—30 juni 1863. *K. T:ne* 1 juli 1863—30 juni 1870. *Gästspel: K. St. T.* 11—24 okt. 1875, 7 ggr; 29 mars—11 april 1876, 8 ggr; 29 aug. 1876 (som *Marcel* i »Hugenotterna» med *Christine Nilsson*); 10 jan.—12 febr. 1877, 18 ggr; 20—25 april 1877, 3 ggr; 9 jan.—14 febr. 1878, 16 ggr; 10—22 maj 1878, 5 ggr; 5 okt. 1879; 8 maj—18 juni 1888, 11 ggr; 13 maj—1 juni 1889, 7 ggr; biträdde vid Trebellikonserten den 17 sept. 1889.

Född i Braunschweig den 27 jan. 1835; föräldrarna voro pastor *Carl Heinrich Behrens* och *Louise Emerentia Krause*. Efter att hafva genomgått gymnasium i sin födelsestad aflade han studentexamen och ämnade först ägna sig åt den prästerliga banan. Men då fadern flyttade till Hamburg såsom kyrkoherde i St Pauli församling därstädes, beslöt han att i stället välja handelsyrket. Han fick anställning på kontor såsom korrespondent på grund af sina stora språkkunskaper. I slutet af år 1854 kom han till Stockholm, fick äfven där anställning på handelskontor och öppnade år 1857 egen grosshandelsrörelse. Redan under vistelsen i Hamburg, där han haft tillfälle att höra *Ander*, *Tichatscheck*, *Carl Formes*, *Roger* m. fl. berömda operasångare, hade han fått en liflig håg för scenen, och, då han i Stockholm kom att under *Foronis* ledning medverka vid åtskilliga konserter, där han väckte uppmärksamhet för sin vackra, klangfulla röst, stegrades denna håg till ett bestämdt beslut att inträda på konstnårsbanan. Han började då att med ifver studera sångkonsten, först för *Dannström* och *Günther*, därefter förnämligast för *Berg*. Resultatet häraf blef att han, sedan han år 1861 upphört med sina handelsaffärer, debuterade med stor framgång på Kungl. Teatern den 2 maj 1862 som *Sarastro* i »Trollflöjten». Under de åtta år han sedermera tillhörde den svenska operascenen utförde han en

mängd betydande partier, bland hvilka må nämnas: *Max* i »Alphyddan» *Asthon* i »Lucie», *Georges* i »Puritanerna», *Belcor* i »Kärleksdrycken», *Orovist* i »Norma», *Silva* i »Ernani» *Alfonso* i »Lucrezia Borgia», *Colonna* i »Rienzi», *Malvolio* i »Alessandro Stradella», *Saint-Bris* och *Marcel* i »Hugenotterna», *Plumkett* i »Martha» samt *Wilhelm Tell*.

Under de år Behrens var fast anställd vid Kungl. Teatern gjorde han ofta konstresor, än till sitt fädernesland, där han uppträdde på konserter i Hamburg 1863, i Wiesbaden 1865, än till svenska landsorten, än till Norge, Danmark och Finland. »Utrustad med en kraftig kropps-konstitution och full af hälsa och lefnadslust, sparade han sig aldrig, han sjöng på dessa sina färder om kvällarna, reste om nätterna, lefde lustigt undan dagen om, och trötthet var för honom en obekant sak. Han drog den högsta möjliga reventy af det stora kapital han ägde i sin strupe, och när han kom tillbaka efter en på detta kraftödande sätt tillbragt mellansäsong, var han lika slagfärdig och lika sängfrisk i den ordinarie tjänsten som om han skulle legat och hvilat under hela mellanterminen. Inte gjorde han sig mycket hufvudbry med att analysera de uppgifter han fick att lösa, han sjöng och spelade friskt undan efter gammal vana, lyckades ibland bättre, ibland mindre bra, men misslyckades aldrig, därtill var hans stämman för dominerande och hans personlighet för imponerande och godmodig på samma gång, hur mycket man än kunde anmärka på detaljerna, dem han sällan brydde sig om att vårda.» (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».)

Efter sin afgang från Kungl. Teatern öfvergick han år 1870 till hofoperan i Berlin, som han tillhörde till 1873, då han for till London, där han sjöng för den världsbekante impresario Mapleson, som blef så intagen af Behrens' röst, att han engagerade honom för flera år för italienska operan i den engelska hufvudstaden. Därefter kom han år 1880 till den högt ansedda operascenen i Rotterdam, hvarest han under flera år jämväl skötte direktörsbefattningen, tills han slutligen hamnade vid Metropolitan Opera i New York, där han sedermera uppträdde vid sidan af världens allra förnämsta lyriska konstnärer.

Under alla dessa år idkade Behrens därjämte en omfattande

verksamhet som impressario. Sålunda var det han som hösten 1875 med en framgång, som ej äger många motstycken, introducerade Zelia Trebelli hos den svenska publiken. År 1876 kom han hit med Christine Nilsson, som då för första gången uppträdde på den svenska operascenen. Sedan kom han till Stockholm upprepade gånger med Trebelli och en gång, i maj 1878, med Lilli Lehmann och Franz Betz. Vid dessa gästspel uppträdde han själf — förutom i en del af förut nämnda roller — i bl. a. följande partier: *Basil* i »Barberaren i Sevilla», *Konungen* i »Lohengrin», *Landtgreffen* i »Tannhäuser», *Leporello* i »Don Juan» och *Ramphis* i »Aida».

Conrad Behrens ägde »en af de bästa och böjligaste, på samma gång som omfångsrikaste basröster som man hört från vår scen. Den hade en frisk och manlig klangfärg, en styrka, som besegrade allt motstånd, och den uppbars af en glad och lefnadslustig stämning hos hela personligheten, en ogenerad djärfhet och en glömska af alla hinder och alla farligheter, som fullständigt harmonierade med själförtroendet i framträdandet, om också uppgiften var aldrig så svår och fordrande. Finess var det kanske icke i det sätt hvarpå Conrad Behrens löste sina många och fordrande uppgifter, men det var så mycket mera dristighet och dugtig raskhet i stället». (Frans Hedberg.)

Han afled i New York den 16 jan. 1898.

Gurli Johanna Carolina Åberg, sedan fru Ulff. *K. T.* 1 juli 1862—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1863—30 juni 1868; å nyo 15 okt. 1870—30 juni 1884 (stod som »gäst» under oktober och november 1870).

Född i Stockholm den 14 sept. 1843. Som helt ung blef hon antagen som balettelev vid Kungl. Teatern, hvarefter hon, knappt femton år gammal, beforderades till elev vid teaterlevskolan den 1 juli 1858, där hennes allt mer sig utvecklande fågring ådrog sig en ständigt stegrad uppmärksamhet, på samma gång man hos henne redan tidigt lade märke till en icke ringa begåfning, i synnerhet inom området af det raska och hurtiga. Under sin första teatertid, äfven sedan hon 1862 blifvit anställd som aktris vid den kungliga scenen, fick hon mestadels sådana uppgifter, där det icke fordrades mer än ungdom och

skönhet för att göra lycka. Bland hennes roller från denna tid må framhållas *Maria Francisca* i »Drottningens gemål», *Virgilia* i »Coriolanus» och *Hertig de Richelieu* i »Richelieus första vapenbragd», i hvilken sistnämnda roll hon hade tillfälle att lägga i dagen det älskvärdt käckä, som var för henne ett kännetecknande drag. Hennes framställning af denna roll var utmärkt af så mycken hurtighet och ungdomlig skalkaktighet, att dess framgång blef fullständig. Men den unga skådespelerskan ville framåt, och då hon tyckte att detta gick för långsamt vid den kungliga scenen, öfvergick hon hösten 1868 till Ludvig Josephsons och Fritz Ahlgrenssons nya teaterföretag å Mindre Teatern, där hon dock endast kvarstod till årets slut, hvarefter hon från den 1 jan. 1869 uppträdde vid Constantin Rohdes sällskap i Göteborg. Spelåret 1869—70 hade hon engagement vid Nya Teatern i Göteborg, där Ferdinand Strakosch denna säsong gaf föreställningar med dels ett dramatiskt sällskap, dels ett italienskt operasällskap. På våren 1870 reste hon till Paris och studerade fransk konst, men nödgades på grund af fransk-tyska kriget afbryta sina studier efter ett halft år. Hon återvände därför hem och tog ånyo anställning vid de kungliga teatrarna, först som gäst, hvarunder hon uppträdde på Kungl. Stora Teatern som *Johanna* i »Jungfrun af Orleans», i hvilken roll hon vann lifligt erkännande. Under de fjorton år hon därefter kvarstod vid de kungliga scenerna utförde hon ett stort antal roller af de mest skilda slag.

Ehuru hennes skaplynne mindre lämpade sig för det högre skådespelet, fick hon dock, på grund af sin skönhet och sin ståtliga apparition, ofta nog sig förelagda uppgifter inom detta område, sådana som *Agnes* i Edvard Bäckströms »Dagward Frey» och *Berta* i Henri de Borniers skådespel »Rolands dotter», uppgifter som hon dock alltid förstod att lyckligt lösa. Äfven i flera af Ibsens pjäser var hennes spel af stor verkan, t. ex. såsom *Petrea* i »En folkets fiende» och *Regina* i »Gengångare». Hennes egentliga område var likväl komedien. Hon var alldeles förträfflig i sådana roller som *Sarah Tapplebot* i »Onkel Sam», *Celeste* i »Fregattkaptenen», *Susanna* i Beaumarchais' »Figaros bröllop» och framförallt som *Beatrice* i »Mycket väsen för ingenting», där hon vid sidan af Gustaf Fredrikson firade sin mähända största triumf. Ehuru en af den kungliga

scenens mest framstående konstnärinnor lämnade hon likväl denna skådebana 1884 och öfvergick till Nya Teatern (Josephson och Holmquist). Här kvarstod hon i fyra år, under hvilken tid hon på ett utmärkt sätt återgaf många olika roller, såsom *Rosalinda* i »Som ni behagar», *Katarina* i »Så tuktas en argbigga», *Marguerite Gautier* i »Damen med kameliorna», *Johanna* i »Arbetarens hustru», titelrollen i »Doktorinnan» m. fl. Hennes sista uppträdande å scenen ägde rum på Stora Teatern i Göteborg (under Lorentz Lundgrens direktörskap) i april 1890, då hon, efter att hafva tillbragt vintern i Paris, utförde *Hertiginnan Padovanis* roll i Alphonse Daudets 5-aktsskådespel »Kampen för tillvaron». Under den tid hon var anställd vid de kungliga teatrarne uppträdde hon äfven vid olika gästspel i Kristiania (första gången sommaren 1871 med Wilhelm Åhmans sällskap) och i Helsingfors (1876). År 1882 fick hon af konung Oscar mottaga medaljen »Litteris et artibus». — Gift den 12 juni 1883 med bergsingenjören, s. m. förste marinintendenten *Carl Gustaf Fredrik Ulf*.

Aurora Olivia Ramsten. K. T. 1 juli 1862—30 juni 1863.

Född i Ervalla socken i Örebro län den 8 jan. 1844 (dotter af kommissionslandtmätaren *Fredrik Ramsten* och *Maria Christina Olsdotter*). Elev den 1 juli 1859. Roller: *Ingegerd* i »Ung-Hanses dotter», *Evelyn* i »En liten skatt», *Ophelia* i »Hamlet», *Constance* i »Fjärilsfebern» m. fl. Död i Mariefred den 19 febr. 1875. — Gift 1863 med brukspatronen *Adolf Fredrik Groth* på Adolfsfors (död den 23 febr. 1870).

Johan Gustaf Fredrikson. K. T. 1 jan.—30 juni 1863. K. T.:ne 1 juli 1863—30 juni 1877; gästspel 28 mars—28 april 1878; fast anställning 1 juli 1878—30 juni 1887; gästspel 6 juni 1888 (vid fru *Elise Hwassers* afskedsrecett). K. Dr. T. (som direktör och skådespelare) 1 juli 1888—30 juni 1898. Dr. T. gästspel 21 okt. 1901—10 juni 1902, 1 okt. 1902—9 april 1903, 10 sept. 1903—13 maj 1904. Dr. T. (som direktör och skådespelare) 1 juli 1904—30 juni 1907. Nya K. Dr. T. gästspel 1 dec. 1908—8 febr. 1909, 7 maj—12 juni 1909, 14 aug.—6 okt. 1909, 28 nov. 1909—22 maj 1910, 2—29 maj 1911, 18 aug. 1911—11 febr. 1912, 4 nov. 1912—27 april 1913.

Född i Stockholm den 31 juli 1832 (son af handlanden *Gustaf Fredrikson* och *Maria Charlotta Hagström*). Efter full-

bordade skolestudier blef han student i Uppsala år 1851 och stannade där i nio år, hvarunder han ofta uppträdde på Stockholms nationsteater, där han skar sina första lagrar och snart blef en lika allmänt bekant som omtyckt amatör med omisskänneliga skådespelareanlag, och det dröjde icke länge förr än den unge glade studenten med sin brinnande teaterlust blef direktör för sin nations teater. Men det var ej blott inom studentkretsen han fick visa sin sceniska begåfning — snart yppade sig tillfälle för honom att få sin lust för den dramatiska konsten ännu bättre tillfredsställd, nämligen hos den gamle landshöfdingen, friherre Robert von Kræmer, hvilkens hem på Uppsala slott då var ett centrum för det konst- och litteraturälskande Uppsala. Här spelades till och med pjäser af Scribe, och bland de medverkande märktes förutom landshöfdingens synnerligen begåfvade dotter, den sedan som författarinna kända fröken Lotten von Kræmer, dåvarande e. o. amanuensen vid universitetsbiblioteket, sedermera öfverhofspredikanten och ordensbiskopen Fritjof Grafström samt den glade Carl Rupert Nyblom, då en ung student. Här togs konsten mera på allvar och tvifvelsutän hade det sceniska arbetet hos landshöfding von Kræmer stor inverkan på Fredriksons kommande lif.

Men de glada studentåren togo ett slut, och efter att år 1860 ha tagit kameralexamen lämnade han lärdomsstaden och ingick som e. o. notarie i Kammarkollegium och Statskontoret. Efter ett par års tjänstgöring i dessa ämbetsverk beslöt han emellertid att följa sin kallelse och, ehuru redan 30 år gammal, ägna sig åt scenen. Han gjorde då en studieresa till Paris, där han under flera månader hvarje afton besökte teatrarna, hufvudsakligast Théâtre Français. Här blefvo, enligt hvad han själf berättat, isynnerhet skådespelarne Bressant och Delaunay hans läromästare »genom sin genomreflekterade naturlighet och icke minst genom sin härliga diktning».

Efter hemkomsten debuterade han med afgjord framgång den 4 nov. 1862 på Kungl. Teatern som *Ernest Duplessis* i Henri Nicolles enaktskomedi »Min tants planer» (hvilket stycke han själf hemfört från Paris) och den lyckade debuten föranledde genast fast anställning från och med den 1 jan. 1863.

»I besittning af en lycklig figur, ett uttrycksfullt ansigte, en stämma, som, om den också saknade djup för de mörka, tra-